

640 24

1982 MAR 7

NÉPSZAVA

Bhh

Budapesti barangolások

A forrongó kávéház

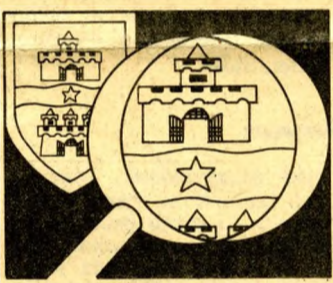
Ha a Vörösmarty tér—Felszabadulás tér tájékán sűrűsödő centrumban jellegzetes objektumok után kutatunk, mihamar a *Pilvaxnál* kötünk ki.

A Pilvax az egyébként is fogalomszámba menő magyar kávéházak között is a fejedelem. Aki csak kicsit is járatos a magyar szellemtörténetben, annak tudnia kell: a honi tudomány, a politika, a közoktatás időről időre germán eredetű nedvekkel szivta tele magát. De az irodalom visszautasította ezt a hatást. A szemek Párizson és Londonon függtek.

Ez a kapcsolódás az 1840-es évek elején vált feltűnően hevesse és termékennyé. Ahogy a londoni Grub Street füstben forrongó kávéházaiban, ahogy a Café de Foyban, úgy a Pilvaxban is többnyire forrponon volt a hangulat. Szenvedélyes és zseniális vezér is akadt, *Saint Just* és *Camille Desmoulins* egy személyben: *Petőfi Sándor*. 1844-től még a leveleit is a Pilvaxba címezte. A többi forradalmi szövetség — a Carbonarism, a Junges Deutschland — mintájára itt alakult meg a *Tizek Társasága*, amely *kimondottan forradalmi vezérkarnak* számított.

Pilvax Károly úr 1842-ben vette meg az Uri utcai szép, bolthajtásos helyiséget, mint közölte: „*valódi italokkal és pontos szolgálattal, s tisztasággal törekedik minden óhajtnak megfelelni*”. Hogy kávéháza mégsem e figyelmreméltó törekvés kapcsán nyerte el rangját, hanem amaz izgatott asztaltársaság jóvoltából (akiket alkalmassint a pokolba kívánt *Pilvax* úr) — ez a nagy idők finto-ra.

E fiatalembereknek már a pusztá léte is ingerelte a kávéházi zsongásban emésztő polgárokat. Éles kritikai szellemük az ő számukra egyenesen elviselhetetlennek tűnt. „*Itt szivarozzák ki hazánk Lessingjei a megjelent dolgokra az ítéletet*” — jegyezték meg epésen. A vezért pedig fanyalagva kérdezték: mikor árulják majd az ő gipszmását is, mint a híres emberekét szokás? Ő azonban nem jött zavarba: „*Nekem*

olyan szobrom lesz, amely előtt kalapot emelnek!” Ezen aztán hosszas gúnyolódás következett.

Jó hely volt a Pilvax; telen a szép porcelán kályhák, nyáron a bolthajtás húse teremtet kellemes világot. Nehéz a mai Váci utcán elképzelni a következő jelenetet: dél van, a köcsögkalapos, pantallós, kinyalt, kifalt arszlánok felvonulásának ideje, amikor is egy targonca tűnik fel. Egy fiatalember loholva tolja, egy másik pedig szélesen vigyorogva ül benne. A korzón sétálók még álmukban sem gondolhattak arra, hogy a kordéban démonian vigyorgó fiatalember egyszer majd fogalomná válik a világirodalomban.

Petőfinek sok hasonló, mosolyogtatóan üde csínyje volt. Egyik legjobb barátja, a kordét fogadásból toló Pálffy írja: „*Mikor ez a Sándor elénk jön, mindig van rajta valami, hogy az ember vele álmodik.*”

Aztán komorba fordult a világ. Vahot Imréből, Nagy Ignácból, a jó barátokból kibújt a sajtóhiéna. Az akkori Pestet, a jóbarátok világát így ábrázolta a száműzött vezér: „*Itt egy ifjú, ki lenyagkostaték / Viszi fejét, markolva üstökét / S szólván: nem én, te vagy a zsvány! / Bedobja azt a bíró ablakán / .. Itt egy leány, két béka ül szemén / Nyüzött patkány van orrának helyén / Hosszú férgekből vannak fürtjei / S öt félkigyó ember öleli ..*”

Erre a kis zsúfolt csendéletre még Hieronymus Bosch is elismerően csettintett volna. S ez a Pilvax „*Sturm und Drang*” korszakának végét is jelentette. A Belvárosba a szabadságharc letiprása, a vezér mártírhálála után kiegyensúlyozott-unalmas idők költöztek.

A Pilvax mostani állapotát viszont érdemes egy figyelmes pillantásra méltatnunk. Vezetője, *Mezei István*, fiatalember, nemrégiben került az üzlet élére. Tele van tervekkel. Tulajdonképpen a Pilvax sajátos reneszánszán munkálkodik.

— Fájdalom, a belvárosi közönség jó része elsiet az étterem mellett — avat bele a gondoljaiba. — Túlontúl megfizethetetlennek vélik, luxushelynek. Az igazság az, hogy a többi első osztályú helyhez viszonyítva itt vannak a *legmérsékeltőbb árak*.

— Már próbálkoztunk a bölcsészkaron és a kerület patinás középiskolaiban: rendezzenek nálunk érettségi bankettekét, baráti összejöveteleket. Az ifjúság ide szoktatásával a *Pilvax talán újra a felnövekvő értelmiség kedves törzshelye lehet*.

— A sörözőben olyan hangulatos esti szórakozóhelyet képzeltünk el, ahol a közönség fel tud oldódni, s táncolni is tud, mert a zenét *nem a fülrepestés fogja jellemezni*. Inkább az a *hangulat és ritmus*, ami után egyre többen éreznek nosztalgiát. Reméljük, hogy a *Katona József Színház* megnyitása is pészdit valamit a forgalmunkon. Talán újra szokássá válik egy színházi estét megkoronázni egy hangulatos vacsorával, egy kis zene mellett, *megadva a módját a kikapcsolódásnak*.

Míg a kényelmes, magas hátú székeken ülve, helyi specialitásokat izlelhetünk — zsenge gidacombot, fűszerektől átjártat és omlósat, utána almával töltött palacsintát, hozzá jó tiszta vörösbort — lusta, elégedett pillantásunk megállapodhat a vitrinen. Fialtal arcok néznek ránk: *Vajda, Jókai, Vasvári, Tompa* és a többiek. Itt van a vezér is, *Desmoulins* és *Danton*, valamint néhány kard, egy fakult zászló, s három *Landerer* által kinyomtatott oldal társaságában.

Valóban hasznos lenne, ha az emberek újra ideszoknának. Talán sokan döbbennek itt rá: *azokból a régi márciusokból a jobbító lendületet át kell menteni napjainkra*.

Baróti Szabolcs